

10 BIEŽĀK UZDOTIE JAUTĀJUMI PAR SOCIĀLĀ UZŅĒMUMA LIKUMU

1

Kas ir sociālais uzņēmums?

Sociālais uzņēmums ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību (SIA), kas veic labvēlīgu sociālo ietekmi radošu saimniecisko darbību (piem., sociālo pakalpojumu sniegšana, iekļaujošas pilsoniskas sabiedrības veidošana, izglītības veicināšana, atbalsts zinātnei, vides aizsardzība un saglabāšana, dzīvnieku aizsardzība vai kultūras daudzveidības nodrošināšana) un ir ieguvusi sociālā uzņēmuma statusu.

Sociālā uzņēmuma statusu var iegūt:

- jau esoši SIA, kas pielāgojuši savu darbību likuma nosacījumiem;
- jaundibināti SIA, kas dibināti tieši ar mērķi jau uzreiz kļūt par sociālajiem uzņēmumiem.

2

Kā dibināt sociālo uzņēmumu?

Sociālo uzņēmumu dibina kā parastu SIA, ievērojot Komerclikuma un Uzņēmuma reģistra (UR) nosacījumus. Dibinot jaunu uzņēmumu jau ar sākotnējo mērķi kļūt par sociālo uzņēmumu, jāņem vērā Labklājības ministrijas (LM) noteiktie sociālā uzņēmuma statusa iegūšanas kritēriji, tos iestrādājot uzņēmuma dibināšanas dokumentos.

3

Kādi ir kritēriji, lai iegūtu sociālā uzņēmuma statusu?

Uzņēmumam ir jāizpilda pieci Sociālā uzņēmuma likumā noteiktie kritēriji, lai kvalificētos sociālā uzņēmuma statusam:

1. SIA statūtos ir definēts uzņēmuma sociālais mērķis kā vienīgais un galvenais uzņēmuma darbības mērķis;
2. SIA dalībnieku sapulce ir pieņēmusi lēmumu par sociālā uzņēmuma statusa iegūšanu;
3. SIA iegūto peļņu nesadala, bet iegulda statūtos noteikto mērķu sasniegšanai;
4. SIA nodarbina vismaz vienu algotu darbinieku;
5. SIA izpildinstitūcijā vai pārraudzības institūcijā ir iesaistīts mērķa grupas pārstāvis vai SIA konsultatīvajā institūcijā, ja tāda izveidota, ir iesaistīts mērķa grupas pārstāvis vai mērķa grupu pārstāvošas biedrības vai nodibinājuma pārstāvis, vai konkrētās jomas eksperts.

4

Kādi var būt sociālā uzņēmuma sociālie mērķi?

Tie var būt ļoti daudzveidīgi – likumā minētās jomas ir piemēri, nevis izsmeļošs uzskaitījums. Svarīgi, ka sociālajam mērķim pamatā ir kādas sabiedrībai svarīgas problēmas vai izaicinājuma risināšana, sabiedrībai kopumā vērtīga labuma radīšana. Būtiski, ka mērķis ir izmērāms un ilustrē pozitīvās pārmaiņas, ko uzņēmums vēlas radīt.

Likuma kontekstā sociālos mērķus iedala 3 grupās, piešķirot katrai grupai konkrētus darbības rādītājus:

- Sociālās atstumtības riska grupu nodarbinātība – vismaz 50% no nodarbinātajiem jābūt LM noteikto mērķa grupu pārstāvjiem*;
- Sociālās atstumtības riska grupu dzīves kvalitātes uzlabošana, sniedzot pakalpojumus šo grupu pārstāvjiem ne mazāk kā 30% no kopā sniegtajiem pakalpojumiem ir sniegti mērķa grupai*;
- Citi sociālie mērķi – izpildīts vismaz 50% no pašu definētajiem sociālās ietekmes rādītājiem.

*LM ir noteikusi 11 konkrētas sociālās atstumtības riska grupas, uz kuriem šo mērķu izpilde attiecas!

5

Vai sociālajam uzņēmumam ir obligāti jānodarbina sociālās atstumtības riska grupu pārstāvji?

Nē, likums šādu pienākumu sociālajiem uzņēmumiem neuzliek. Lai gan kā viens no likuma mērķiem ir minēts "sekmēt sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu nodarbinātību", tomēr sociālais uzņēmums var darboties arī citās jomās, ja vien spēj parādīt un pierādīt labvēlīgas sociālās ietekmes radīšanu.

6

Kādi ir ieguvumi, kļūstot par sociālo uzņēmumu?

Sociālā uzņēmuma likumā ir minēti vairāki tiešie atbalsta instrumenti:

- 100% atbrīvojums no UIN, ja peļņa tiek reinvestēta uzņēmuma darbībā vai novirzīta sociālajam mērķim;
- īpaši atvieglojumi attiecībā uz atsevišķām ar saimniecisko darbību nesaistīto izdevumu grupām;
- pašvaldība ir tiesīga piešķirt sociālajam uzņēmumam nekustamā īpašuma nodokļa atvieglojumus;
- publiska persona var nodot kustamo mantu bez atlīdzības sociālā uzņēmuma īpašumā vai lietošanā;
- sociālais uzņēmums ir tiesīgs piesaistīt brīvprātīgā darba veicējus darbībām, kas nav saistītas ar uzņēmuma pārvaldi un grāmatvedību, kā arī uzņēmuma pamatfunkcijām.

Citi atbalsta instrumenti un mehānismi, ko var izmantot uzņēmums ar sociālā uzņēmuma statusu:

- finanšu attīstības institūcijas ALTUM sociālās uzņēmējdarbības finanšu atbalsta programmas iespējas;
- citi valsts un pašvaldību uzņēmējdarbības atbalsta instrumenti, piemēram, LIAA biznesa inkubatoru atbalsts, valsts aizdevumu programmas, uzņēmējdarbības grantu konkursi utt.;
- privilēģētā līguma iespējas publisko personu rīkotajos iepirkumos.

7

Kas un kādā veidā pieņem lēmumu par sociālā uzņēmuma statusa piešķiršanu?

LM ir atbildīga par Sociālā uzņēmuma ieviešanu un sociālā uzņēmuma statusa piešķiršanu. Tās paspārnē darbojas īpaša sociālā uzņēmuma statusa piešķiršana komisija 10 cilvēku sastāvā, kas izskata visus pieteikumus. Statusu piešķir mēneša laikā no pieteikuma un pavadošo dokumentu iesniegšanas brīža. Pēc sociālā uzņēmuma statusa piešķiršanas pamatinformācija par uzņēmumu tiek iekļauta publiskā sociālo uzņēmumu reģistrā, ko ikviens var aplūkot LM mājaslapā.

8

Vai sociālajiem uzņēmumiem ir kāda īpaša uzraudzības un kontroles kārtība?

Jā, likums paredz īpašu sociālo uzņēmumu uzraudzības un kontroles kārtību, kuras ietvaros sociālajam uzņēmuma katru gadu jāiesniedz LM savas darbības pārskati, norādot sociālo mērķu izpildes rādītājus, uzņēmuma finanšu rādītājus, kā arī darbības uzdevumus nākamajam darbības gadam.

9

Vai uzņēmums var zaudēt sociālā uzņēmuma statusu?

Jā, tas ir iespējams, sociālā uzņēmuma statusu var zaudēt vairākos gadījumos:

1. Ir saņemts paša sociālā uzņēmuma iesniegums par statusa atcelšanu;
2. Ir izbeigta sociālā uzņēmuma statusu ieguvušās SIA darbība vai SIA pieņēmusi lēmumu par reorganizāciju;
3. Sociālā uzņēmuma statusu atņem, ja konstatēta neatbilstība likumā minētajiem kritērijiem.

10

Kāda ir pašvaldību un sociālo uzņēmumu mijiedarbība?

- Pašvaldība kā sociālo uzņēmumu klients: pašvaldība var pirkt sociālā uzņēmuma ražotās preces vai sniegtos pakalpojumus (piem., sociālos pakalpojumus savas teritorijas iedzīvotājiem), tādējādi iegūstot nepieciešamo produktu un pašvaldības budžeta tēriņiem piešķirt pievienoto vērtību
- Pašvaldība kā sociālo uzņēmumu sadarbības partneris un atbalstītājs: pašvaldības drīkst dažādos veidos atbalstīt sociālos uzņēmumus, t.s., piešķirot nodokļu atlaides, piešķirot bezatlīdzības lietošanā mantu, radot arī citus atbalsta instrumentus (piem., īpašas grantu programmas). Likums neuzliek par pienākumu to darīt, taču dod atļauju, lai pašvaldības legālā veidā var veidot savas sociālās uzņēmējdarbības atbalsta sistēmas
- Pašvaldība kā sociālā uzņēmuma līdzīpašnieks: pašvaldība drīkst dibināt sociālos uzņēmumus tikai kā līdzīpašnieks, kam nav noteicošā balsu/ daļu vairākuma un tikai ar mērķi nodarbināt sociāli atstumtās sabiedrības grupas, un pašvaldībai ir "jāaiziet" no sociālā uzņēmuma līdz 2021. gada 1. aprīlim

Sociālā uzņēmuma likums un to pavadošie MK noteikumi: [Im.gov.lv/text/3847](https://www.im.gov.lv/text/3847)

Visi par SIA dibināšanu (t.sk. dokumentu paraugi): <https://ej.uz/SIAdibinasana>

Kur vērsties pēc padoma un konsultācijām sociālā uzņēmuma dibināšanas un attīstības procesā? www.sua.lv

LATVIJAS SOCIĀLĀS
UZŅĒMĒJDARBĪBAS
ASOCIĀCIJA

f SocialaUznejdarbibaLV
www.sua.lv
office@sua.lv